

I. MAAILMA MAJANDUS

Maailma majanduse oodatust kiirem areng jätkus ka 2000. aastal, kuid aasta lõpus kasvutempo aeglustus. Riikide kogutoodang suurenes 2000. aastal hinnanguliselt 4%, 2001. aastaks prognoositakse veidi väiksemat kasvu (vt tabel 1.1).

Tabel 1.1. Sisemajanduse koguprodukti reaalkasvu ja tarbijahinnaindeksi muudu prognoosid

	SKP (%)				THI (%)			
	2000		2001		2000		2001	
	RVF ¹	Muud analüütikud ²	RVF ¹	Muud analüütikud ²	RVF ¹	Muud analüütikud ²	RVF ¹	Muud analüütikud ²
Maailm	4,8	4,1	3,4	2,9		3,9		2,5
Arenenud riigid	4,1	3,7	2,2	2,6	2,3	2,2	2,1	1,6
Ameerika Ühendriigid	5,0	5,0	1,7	1,6...2,3	3,4	3,4	2,7	2,2...2,7
Europiirkond	3,4	3,4	2,7	2,4...3,3	2,4	2,3	2,2	1,7...2,3
Jaapan	1,5	1,3...2,0	1,0	0,8...1,7	-0,7	-0,6	-0,7	-0,4
Arenevad riigid	5,7	5,6	5,1	4,3	6,1	11,2	5,4	5,8
Ladina-Ameerika	4,2	3,9	4,5	3,4...4,3	8,0	6,3...7,6	6,5	5,5
Aasia	6,9	6,1	6,1	5,0...5,9	1,9	1,6	3,0	2,4
Siirdemajandused	3,7	5,8	4,0	3,9	20,1	20,4	15,3	14,9

¹ Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) prognooside allikas on *World Economic Outlook*, märts 2001.

² Muude analüütikute hinnangu aluseks on Lehman Brothersi, JP Morgani ja Reutersi andmed.

Ameerika Ühendriikide majandus oli jätkuvalt liidrirollis: sealne nõudlus toetas ekspordil põhinevat kasvu nii Euroopas kui ka mujal maailmas. Optimism maailma majanduse väljavaadete suhtes tõstis 2000. a kevadel aktsiaindeksid rekordilisele tasemele, mis omakorda ergutas tarbimist ja investeringuid. Negatiivse joonena kaasnes majanduskasvuga tööstustoodete sisendihinna ja tarbijahinna tõus. Nafta Eksportivate Riikide Organisatsiooni kuuluvate maade tootmispiirangute ja maailma nõudluse kasvu tõttu tõusis nafta hind vahepeal 50%. Inflatsiooniohu vältimiseks karmistasid tööstusriikide keskpangad rahapoliitikat.

Finantskeskkonna karmistumine ja oodatust kauem kõrgena püsinud energiahinnad vähendasid tööstusriikide tootjate kasumeid ning kahandasid tarbijate ja investeerijate optimismi. Nõudluse vähenemine tööstusriikides aasta lõpul mõjutas omakorda arenevaid riike, kelle majanduskasv põhineb ekspordil. Seetõttu maailma majanduskasv 2000. a lõpus aeglustus ning kiire tempo taastub prognooside kohaselt alles 2001. a teisel poolel. Seejuures võivad seda ohustada nafta kõrge hind, kiiret arengut toetava majanduspoliitika oodatust väiksem mõju ning võimalik majanduslangus Ühendriikides.

AMEERIKA

Ameerika Ühendriikide majanduses jätkus 2000. aasta esimesel poolel kiire kasv, mis aasta teisel poolel aeglustus. Kogutoodangu kasvuks hindas USA Statistikaamet 5%.

Kiire kasvutempo aasta esimesel poolel süvendas majanduse ja finantssüsteemi tasakaalustamatust. Kodumaise nõudluse – eratarbimise ja investeeringute – kiire kasvuga kaasnes üldine optimism riigi majanduse väljavaadete suhtes, mis tõstis aktsiate hinnad põhjendamatult kõrgele ja kiirendas märgatavalt laenukasvu. Erasektori suurt investeeringu- ja laenuvajadust finantseeris lisaks kodumaistele ressurssidele ka märkimisväärne väliskapitali sissevool, mida ergutasid tugev dollar ja investeeringute suhteliselt suur kasumlikkus. Jooksevkonto puudujääk kasvas ca 4,3%ni SKP suhtes. Inflatsioonitase oli tänu tihedale konkurentsile siiski mõõdukas (3,4%), hoolimata kõrgest tööhõivest ja energiahindade tõusust (vt tabel 1.2).

Tabel 1.2. Arenenud riikide majandusnäitajaid

¹ 1999. aasta andmete allikas on Rahvusvaheline Valuutafond

² 2000. aasta hinnangud põhinevad Lehman Brothersi, JP Morgani, Reutersi ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni andmetel

³ Soome 2000. aasta hinnangute aluseks on Nordea ja Sampo andmed

Majanduse tasakaalustamatuse vähendamiseks tõstis Föderaalreserv 2000. aastal intressimäärasid 100 baaspunkti võrra – 6,5%le. Lisaks rahapoliitikale karmistasid finantskeskkonda ka aktsiahindade langus ja dollari tugevus. Tõusvad energiahinnad vähendasid sissetulekuid. Nende tegurite koosmõjul aeglustusid USAs aasta teisel poolel kodumaise nõudluse kasv ja eksport prognoositust enam. Muutunud keskkonnas kahanes järsult tööstussektori ja tarbijate kindlustunne, andes alust spekulatsioonideks võimalikust majanduslangusest.

Lühiperioodil on tõhusaim poliitiline vahend Ühendriikide majanduse ergutamiseks rahapoliitika, kuid keskpikal perioodil on oluline roll juba fiskaalpoliitikal. Majandusagentide kindlustunde taastamiseks alandas Föderaalreserv juba 2001. a jaanuaris intressimäärasid 100 baaspunkti võrra. Eelarve suur ülejääk (2000. aastal ca 2,5% SKP suhtes) võimaldas Ühendriikide valitsusel lisaks võlakirjade tagasiostmisele töötada välja ka kava maksude alandamiseks. Tulumaksu vähendamine 1,6 triljoni dollari võrra 10 aasta jooksul peaks tugevdama majanduse arengupotentsiaali keskmise pikkusega ajalõikes.

Ühendriikide majanduse paindlikkuse, kõrge tootlikkuse ning majanduspoliitiliste meetmete oodatav koosmõju lubab ennustada, et majanduskasvu eeldatust järsem aeglustumine oli lühiaegne. Levinud stsenaariumi kohaselt taastub kasv 2001. a teisel poolel. Siiski ennustatakse 2001. aastal SKP kasvuks 1,6...2,3%, mis on potentsiaalsest tasemest (3...4% aastas) väiksem. Püsib ka oht, et majanduskasvu taastumine lükkub edasi: üheks riskiteguriks on välismaise finantseerimise vajadus, mille järsk vähenemine võib põhjustada tõsiseid tagajärgi.

Ladina-Ameerika riikide majanduskasv oli 2000. aastal tänu Ameerika Ühendriikide suurele impordinõudlusele kiire – 4%. Eriti võitsid sellest Brasiilia (4,1%) ja Mehhiko (7,3%). Intresside tõstmine Ühendriikides muutis suure välisvõlaga riikidel (Argentina, Peruu) laenude teenindamise oluliselt kallimaks ning sügisel vähenes järsult usaldus Argentina majanduse ja maksevõime suhtes. Kuigi

rahvusvaheliste finantsorganisatsioonide abiga olukord aasta lõpuks stabiliseerus, on Argentina nõrk majandus (2000. aastal 0,5%line langus) jätkuvalt tähelepanu all. Samas ei eeldata, et USA majanduse halvenenud väljavaated avaldaksid Lätina-Ameerika riikidele tugevat negatiivset mõju. Erainstitutsioonid ootavad regiooni majanduskasvuks 2001. aastal 3,4...4,3%.

AASIA

Jaapani majanduskasv oli 2000. aastal oluliselt aeglasem kui teistel suurriikidel ning ka väljavaated 2001. aastaks ei ole paranenud. Ettevõtete kasumlikkuse tõus soodustas investeringuid, mis osutusid majanduskasvu peamiseks teguriks. Paraku ei jõudnud majandustingimuste paranemise mõju tarbijateni: tarbimine pigem vähenes ja säästmise määr oli endiselt kõrge.

Tarbijate ebakindlus ja suur säästmiskaldumus pärinevad 1990. aastate alguse ülehinnatud aktsia- ja kinnisvarahindade järsu languse ajast, mille tagajärgi ei ole senised majandus- ja finantssektori reformid suutnud kõrvaldada. Jaapanil on vähe poliitilisi vahendeid majanduse toetamiseks: fiskaalpoliitika lõdvendamist raskendab kodumaise nõudluse toel paisunud võlakoores (ligikaudu 130% SKP suhtes); rahapoliitilised intressimäärad on aga kõigest 0,25% tasemel.

Suure välisnõudluse poolt toetatud majanduskasv oli **Aasia arenevates riikides** 2000. a esimesel poolel üle ootuste kiire – 8,3%. Teisel poolaastal vähenes Ameerika Ühendriikides nõudlus Aasia arenevate riikide elektroonikatoodete järele ning majanduse kasvutempo langes 7%ni. Välisnõudluse kahanemise tõttu aeglustub SKP kasv 2001. aastal prognooside järgi 5...6%ni. Aasia riikides pole läbi viidud piisavalt struktuurseid reforme (eriti pangasektoris), mistõttu sisenõudlus ei suuda täielikult asendada välisnõudluse vähenemise mõju. Koos nõudluse kahanemisega langevad ka Aasia riikide valuutade kursid ning (peamiselt elektroonikatoodete) ekspordihinnad.

EUROOPA

Euroopa Liidu (EL), eriti **europiirkonna** riikide majanduse areng oli 2000. aastal viimase kümnendi edukaim. Kogutoodangu kasvuks prognoositakse 3,4%. Inflatsioonisurve jäi suurenevast tööhõivest, nafta kõrgest hinnast ja nõrgenenud eurost hoolimata mõõdukaks (aasta lõpus 2,3%, ELis tervikuna 2,1%), kuigi ületas Euroopa Keskpanga (EKP) eesmärgi keskpikaks perioodiks (2%).

Euro nõrgenemine toetas ekspordisektorit, kuid koosmõjus kõrgete energiahindadega vähendas tarbijate ostuvõimet. Seetõttu püsis väliskaubandusbilanss ülejäägiga. Investeeringute oodatav suhteliselt kõrge tasuvus välismaal põhjustas jätkuvalt otse- ja aktsiainvesteeringute netoväljavoolu.

Heade tulemuste aluseks on majanduse struktuuri paranemine – eelkõige tänu edukaile töö- ja kaubaturu reformidele. Vastavalt Lissaboni tippkohtumisel seatud prioriteetidele keskendusid tööturu reformid 2000. aastal hõive suurendamisele tööjõumaksude alandamise ja toetuste süsteemi muutmise teel. Kaubaturu reformid olid eriti edukad seadusandluse ühtlustamises ning telekommunikatsiooni- ja elektrienergiasektori dereguleerimises. Ühine rahapoliitika on aidanud kooskõlastada nii fiskaalkui ka struktuuripoliitikat ja suurendanud liikmesriikide tahet säilitada konkurentsivõimet palgatõusu pärssimise kaudu. Kiire majanduskasvu tingimustes on valitsuse eelarve paljudes riikides ülejäägiga.

EKP rahapoliitika on aidanud säilitada europiirkonnas hinnastabiilsust, vaatamata nafta hinna ootamatult suurele tõusule ja euro kursi nõrgenemisele. Samuti aeglustas inflatsioonitempot konkurentsi tihenemine piirkonna siseturul (nt elektrienergia osas). Euro nõrgenemise tõttu tõstis EKP augustis ja oktoobris intresse (lõpuks 4,75%le) ning tegi sügisel valuutaturul tugioste.

Võrreldes Ameerika Ühendriikidega on ELi majanduse areng olnud tasakaalustatum. Kuna USA majanduskasvu järsk aeglustumine on prognoosi järgi lühiajaline ega tingi muud kui ekspordinõudluse vähenemist, siis võib eeldada, et nõudluse kasv Euroopas mõnevõrra tasakaalustab Ühendriikide rolli vähenemist 2001. aastal.

Jätkuv majanduskasv ELis ja europiirkonnas eeldab sisenõudlust tugevdavaid meetmeid. Need hõlmavad hinnastabiilsusele suunatud rahapoliitika, struktuurses tasakaalus riigieelarve ning pakkumis- poole tugevdamise (maksu-, avaliku sektori kulutuste ja struktuursete reformide kaudu), mis parandaksid Euroopa riikide majanduse kasvupotentsiaali.

2001. aastaks ennustatakse europiirkonna majanduskasvuks 2,5...3%. Üldiselt potentsiaalsest kiiremaks peetavat kasvu ohustavad nii sise- kui ka välistegurid. Peamised ELi siseriskid on ülalnimetatud reformide venimine, mis suurendab majandusstruktuuri jäikust, või liialt ekspansiivne fiskaal- poliitika. Välistegureist mõjutab Euroopat vähenev nõudlus eksporditurgudel, europiirkonda ka ühisraha tugevnemine.

SOOME JA ROOTSI

Nii Soome kui ka Rootsi kogutoodangu kasv oli 2000. aastal (nagu ka 1999. aastal) ELi keskmisest

on 4%). Aeglustuva majanduskasvu ja mõõduka palgatõusu tingimustes ei oodata ka 2001. a esimesel poolel ametlike intressimäärade tõusu.

KESK- JA IDA-EUROOPA ÜLEMINEKUMAJANDUSED

2000. aastal jõudsid esmakordselt kõik Kesk- ja Ida-Euroopa (KIE) siirdemajandusriigid majanduskasvuni (vt tabel 1.3). Selle aluseks oli ekspordi soodustanud suur välisnõudlus, mis ergutas tööstustoodangu suurenemist. Nn esimesse gruppi kuuluvates ELi kandidaatriikides oli majanduskasv keskmisest kiirem (4,6%) ning põhines laiemal alusel kui muudel kandidaatriikidel (keskmine kasv 3,4%). Võrreldes 1999. aastaga vähenes kahe grupi majanduskasvu erinevus aga oluliselt.

Tabel 1.3. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ning Venemaa majandusnäitajaid ¹

	SKP reaalkasv (%)		THI aasta keskmine muut (%)		Jooksevkonto saldo (% SKP suhtes)		Tööpuudus (%)		Riigieelarve ülevõi puudujääk (% SKP suhtes)	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
KIE riigid										
Eesti	-1,1	6,4	3,8	4,0	-5,8	-6,8	13,0	14,7	-4,7	-0,5
Läti	1,1	5,5	3,2	2,7	-9,6	-7,2	14,0	14,4	-4,0	-2,8
Leedu	-4,2	2,7	0,3	1,0	-11,2	-6,9	13,0	14,7	-8,2	-3,3
Ungari	4,5	5,3	10,0	9,8	-4,3	-3,5	9,7	6,5	-3,4	-3,5
Poola	4,1	4,1	7,3	10,1	-7,5	-6,1	12,0	13,0	-2	-1,8
Tšehhima	-0,8	2,8	2,1	3,9	-1,9	-3,9	8,6	9,4	-0,6	-5,2
Sloveenia	4,9	4,7	8,0	8,9	-2,8	-3,2	13,0	13,5	-0,6	-1,4
Slovakkia	1,9	2,2	10,6	12,0	-5,6	-3,4	19,2	16,5	-3,4	-3,6
Bulgaaria	2,4	5,0	0,7	10,4	-5,3	-5,5	16,0	17,8	-0,9	-1,0
Rumeenia	-3,2	2,0	54,8	45,7	-4,2	-3,7	11,3	10,3	-2,8	-2,9
SRÜ riigid										
Venemaa	3,5	7,5	36,5	20,2	14,0	20,9	11,7	10,2	-1,7	3,2

¹ 2000. aasta näitajad on esialgsed

Allikad: JP Morgan, Rahvusvaheline Arvelduspank, *Business Monitor International* (BMI), Soome Pank, Eesti Pank

USA ja ELi riikide majanduse kiire areng lõi KIE riikidele majanduskasvu soodustava väliskeskkonna. Ekspordi kasv kiirenes oluliselt, eriti neis KIE riikides, kus see oli eelmistel aastatel aeglasem olnud – Bulgaarias, Horvaatias ja Tšehhimaal. Stabiilne ekspordi kasv jätkus Poolas, Slovakkias ja Sloveenias. Ekspord toetas 2000. a esimesel poolel olulisel määral regiooni majanduskasvu. Teisel poolaastal suurenes sisenõudluse roll, mis soodustas väliskaubandusbilansi puudujäägi kasvu. KIE suurim riik Poola suutis kevadel suure impordinõudluse tõttu tekkinud ohtlikult suurt jooksevkonto puudujääki (märtsis aastaarvestuses 8,3% SKP suhtes) aasta jooksul vähendada. Samal ajal toimunud inflatsiooni kiirenemine sundis keskpanka juba suve hakul rahapoliitikat karmistama. Aasta teisel poolel andis see soovitud tulemuse – sisenõudluse kasv aeglustus järsult. Reaalpalka kahanemine ligi 10%lise inflatsiooni tõttu parandas eksportijate olukorda hoolimata zloti tugevnemisest peamiste kaubanduspartnerite valuutade (sh euro) suhtes ning väljaveo kasv kiirenes 2000. a lõpukuudel rohkem kui 20%ni.

KIE riikide rahapoliitilisi otsuseid mõjutas peamiselt väliskeskkond, eelkõige nafta hinna kiire tõus kogu aasta vältel ning tugev dollar. Lisaks Poolale, kus inflatsioon kiirenes, oli hinnatõus suur ka Ungaris (aastaarvestuses 9,8%) ning sundis keskpanku rahapoliitilisi intresse tõstma (Poolas 1999. a novembrist 2000. a lõpuni 600 baaspunkti, Ungaris 2000. a jooksul 100 bp). Teine oluline mõjur oli euro vahetuskurss, mis kuni oktoobrini dollari suhtes langes. KIE riigid, kelle valuutad on kas otseselt või kaudselt euroga seotud, olid seetõttu konkurentsi mõttes soodsas olukorras.

Majanduspoliitilisi otsuseid mõjutasid kõige enam ELi laienemisläbirääkimised. Nagu mitmetes siirderiikide majandust analüüsivates artiklites tõdetud, muutuvad struktuurireformid (k.a erastamine) seda keerulisemaks ja kallimaks, mida kauem nendega venitatakse. KIE riikides on sel alal toimunud küll suuri muutusi, kuid mitmes valdkonnas on otsustavad sammud veel astumata. Näiteks on probleemiks järelejäänud riiklike ettevõtete erastamine ning sotsiaalsüsteemi ja tööturu reformimine.

Läti ja Leedu

Balti riikide majanduskasv oli 2000. aastal seotud soodsa väliskeskkonnaga. Leedu taastus veel 1998. a Vene kriisi mõjust ning majanduskasv oli kvartaalselt väga kõikuv. See (aastakasvuks oodatakse 2,7%) sõltus suures osas ekspordi suurenemisest, sisenõudlus hakkas vähehaaval kasvama alles aasta lõpukuudel. Läti majandus seevastu arenes kiiresti peamiselt tänu kaubandusele ja teenindusele. SKP aastakasvuks prognoositakse kuni 5,5%.

Mõlema riigi sisenõudlust toetas fiskaalsektor, eelarve puudujääki ei suudetud planeeritud piires hoida. Lätis suurenes eelarve defitsiit planeeritud 1%lt SKP suhtes 2,8%le ning Leedus 2,8%lt 3,3%le. Lätis toodi põhjuseks karmistuv väliskeskkond (nafta hinna tõus, tugev dollar) ning Leedus sotsiaalmaksu alalaekumise tõttu suurenenud sotsiaalkindlustusfondi defitsiit. Ka 2001. aastal jätkavad Läti ja Leedu ekspansiivset fiskaalpoliitikat.

Erinevalt teistest KIE riikidest (k.a Eesti) ei kasvanud inflatsioonitempo Lätis ja Leedus 2000. a jooksul märgatavalt. Toiduainehindade väike tõus Lätis ja endiste hindade säilimine Leedus soodustas tarbija-hinna alanemist. Tugev dollar põhjustas Leedu liti ja osaliselt ka Läti lati tugevnemise. Läti naftatransiiti ja Leedu naftatoodete ekspordi see siiski eriti ei mõjutanud. Leedu suutis, peamiselt impordinõudlust vähendades, aasta jooksul alandada ka ohtlikult suurt jooksevkonto puudujääki (2000. aastal 6,9% SKP suhtes). Lätis impordinõudlus püsis, mistõttu kaubandusbilansi puudujääk oli endiselt suur ning vaid tänu teenuste bilansi kasvanud ülejäägile suudeti jooksevkonto defitsiiti võrreldes 1999. aastaga veidi alandada. 2001. aastal võib oodata Leedu majanduskasvu kiirenemist 3,5–4%ni ning Läti majanduskasvu püsivust 5% juures.

Majanduspoliitikas olid mõlema riigi jaoks olulised suhted Euroopa Liiduga. Läti ja Leedu ühinesid ELi liitumisläbirääkimistega nn teises ringis 1999. a detsembris. Sellest ajast alates on mõlemad riigid palju vaeva näinud, et läbirääkimiste protsessis esimese ringi riikidele lähemale jõuda. Endiselt on oluliseks küsimuseks sotsiaalkindlustussüsteemi ning energeetikasektori reform. Leedu võeti 2000. aastal Maailma Kaubandusorganisatsiooni liikmeks.

VENEMAA

Tänu maailmaturul kiiresti tõusnud nafta hinnale ning president Putini valitsemisajal saavutatud teatud poliitilisele stabiilsusele oli Venemaa majanduskasv 2000. aastal üllatavalt kõrge – esialgsel hinnangul 7,5%. See kiirenes peamiselt tänu tööstustoodangu 9%lisele suurenemisele ning sisenõudluse kasvule. Naftaekspordist saadud tulu toetas olulisel määral Venemaa eelarvet, mistõttu esmakordselt jõuti ülejäägiga primaareelarveni. 2001. a alguses toimunud nafta hinna langus annab märku, sel aastal ei pruugi Venemaa majanduskasv nii kiire tulla. Usaldus pangasüsteemi vastu oli jätkuvalt väike, mistõttu pankade osa rahaloomes jäi marginaalseks. Rahapakkumine kasvas peamiselt tänu välisvaluuta (eksporditulu) sissevoolule, millest 75% tuleb Venemaa seaduste järgi kohe rubladeks vahetada. Inflatsioonitase oli Venemaa kohta madal – 20,2% – ning 2001. aastal peaks veel alanema.

Venemaa pööras 2000. aastal varasemast enam tähelepanu riikidevahelistele suhetele. President Putin tegi visiite suur- ja naaberriikidesse ning endise sotsialismisüsteemi maadesse, soojendas

suhteid rahvusvaheliste finantsorganisatsioonidega. Majanduspoliitilistest otsustest olid kaalukaimad suvel vastu võetud tulumaksuseaduse muudatused ning 2001. a tasakaalus eelarve mahuga 1 194 miljardit rubla ehk 15,4% SKP suhtes. 15% eelarvest kulutab Venemaa nii enda kui ka omaaegse Nõukogude Liidu välisvõla teenindamiseks.

ARENENUD RIIKIDE FINANTSTURUD

Valuutaturgudel toimuvat mõjutasid riikide majanduskasv ja selle prognoosi muutused. Nii jätkus ka 2000. aastal dollari tugevnemine, mis peegeldas Ameerika Ühendriikide majanduse suhteliselt kiiremat arengut aasta esimesel poolel. Kõige enam tugevnes dollar aastaga Jaapani jeeni suhtes – 11,6%. Aasta teisel poolel USA majanduskasvu väljavaated halvenesid, mis tõi kaasa Euroopa valuutade tugevnemise. Jõudnud oktoobris EKP mitmest sekkumisest hoolimata oma ajaloo madalaimale tasemele dollari suhtes (0,8272), tugevnes euro seejärel kiiresti ja tegi languse osaliselt tasa (summaarne muutus dollari suhtes –6,3%; vt tabel 1.4). Jeeni nõrgenemine aasta lõpus kiirenes.

Tabel 1.4. Põhivaluutade kursimuutused

	31.12.99	29.12.00	Muut (%)
JPY / USD	102,51	114,41	11,6
USD / EUR	1,0062	0,9427	-6,3
USD / GBP	1,6182	1,4930	-7,7

Aktsiaturgudele oli 2000. aasta pöördeline negatiivses mõttes. Rahapoliitika karmistamine ja majanduskasvu väljavaadete halvenemine põhjustas muutuse nii Ameerika Ühendriikide kui ka teistel tähtsamatel turgudel seni valitsenud tõusutrendis. Eriti suur langus leidis aset tehnoloogiasektoris, mille aktsiate hinnad olid eelnenud buumi perioodil kerkinud põhjendamatult kõrgele: Nasdaq'i koondindeks vähenes ligi 40% (SP 500 indeks langes samal ajal ca 10%; vt tabel 1.5). Ka Jaapani aktsiaturg tegi läbi kiire languse, mille põhjuseks oli eeskätt pessimism majanduse kiire elavnemise väljavaadete suhtes.

Tabel 1.5. Suuremate aktsiaturgude indeksid

	31.12.99	29.12.00	Muut (%)
Ameerika Ühendriigid (SP 500)	1 469,25	1 320,28	-10,1
Ameerika Ühendriigid (Nasdaq'i koondindeks)	4 069,31	2 470,52	-39,3
Jaapan (Nikkei 225)	18 934,30	13 785,70	-27,2
Europiirkond (Eurotop 300)	1 583,55	1 533,47	-3,2
Suurbritannia (FTSE 100)	6 930,20	6 222,50	-10,2

Võlakirjaturge mõjutavad fundamentaaltegurid muutusid aasta jooksul küllaltki oluliselt. Aasta algul jätkus nii Ameerika Ühendriikides kui ka europiirkonnas rahapoliitika karmistamine seoses kiire majanduskasvu ja inflatsioonihuga, mida teravdas nafta hinna tõus. Neile teguritele reageerides tõstis USA keskpank baasintressi jaanuarist maini kokku 100 baaspunkti – 6,5%le, Euroopa Keskpank aga jaanuarist oktoobrini kokku 150 bp – 4,75%le. Jaapani keskpank reageeris elavnemisele augustis senise nullintressipoliitika lõpetamisega. Lühiajalised intressid tõusid kõigis vaadeldud riikides, seevastu pikaajalisi intresse mõjutas kõige enam Ühendriikide riigieelarve ülejäägist tingitud võlakirjade tagasiostu programm, mis vähendas nende pakumist. Aasta teisel poolel süvendas sellest alguse saanud

intresside langustrendi majanduskasvu aeglustumine ja inflatsiooniriski vähenemine nii USAs kui ka europiirkonnas: 10 aasta võlakirjade intress alanes vastavalt 133 ja 46 baaspunkti (vt tabel 1.6).

Tabel 1.6. Suuremate võlakirjaturgude intressid

	3 kuu intress			10 aasta intress		
	31.12.99	31.12.00	Muut (baaspunkti)	31.12.99	31.12.00	Muut (baaspunkti)
Ameerika Ühendriigid	5,33	5,90	+57	6,44	5,11	-133
Jaapan	0,05	0,41	+36	1,68	1,65	-3
Europiirkond	2,95	4,68	+173	5,36	4,90	-46
Suurbritannia	5,40	5,73	+33	5,41	4,91	-50

Tooraineturul jätkus 2000. aastal nafta kallinemine. Selle hind tõusis septembris kõrgeimale tasemele pärast 1990. aastate algust (37 dollarit barrel). Aasta keskmiseks hinnaks kujunes ca 30 dollarit barrel. Nafta hinna tõus oli ühtlasi peamisi inflatsioonitegureid nii arenenud kui ka arenevates riikides. Suure nõudluse tõttu kallines aasta jooksul ka muu toore: CRB indeks kasvas 11,1%. Maailmaturul tõusid ka Eesti jaoks olulised toiduaine- ja puiduhinnad.